

Excursie in de omgeving van Heeze (N.Br.) op 17 Mei 1942

Een vieze motregen des morgens voorspelde weinig goeds voor de door de leden van de Club van Nederlandsche Vogelkundigen te houden excursie op het landgoed van den heer Baron van Tuyl van Serooskerken. Gelukkig klaarde het weer na korten tijd op, zoodat de medegenomen regenjassen overbodig bleken te zijn.

De heer Boer, die de vorige dagen aanwezig was, was thans verhinderd de tocht mede te maken; met genoeg constateerden wij evenwel dat de voorzitter, de heer P. A. Hens, aan zijn belofte om, zoo eenigszins mogelijk de excursie mede te maken, gevolg kon geven. Later voegde zich de heer van Malsen nog bij het gezelschap.

Via een boschpad, waar de bekende boschvogels, o.a. tuinfluiter (*Sylvia borin*), zwartkop (*Sylvia atricapilla*), fitis (*Phylloscopus trochilus*), tijftjaf (*Phylloscopus collybita*), meezen (*Parus spec.*), spechten e.d. werden beluisterd, werd de uitgestrekte heide bereikt, waar wij het grootste gedeelte van den dag zouden doorbrengen. De groote roekenkolonie (*Corvus frugilegus*) in het bosch bleek slechts een klein aantal nesten met jongen te bevatten, aangezien van overheidswege, in verband met de schade door deze vogels aan de veldgewassen toegebracht, de broedsels gestoord werden. Langs een 5-legsel van de tijftjaf (*Phylloscopus collybita*) ging het in de richting van een kleine kapmeeuwenkolonie (*Larus ridibundus*). In dezelfde omgeving bevond zich een reedsangepikt 3-legsel van de wulp (*Numenius arquata*), terwijl een wintertaling (*Anas crecca*) van zijn nest met 8 eieren werd opgestooten.

Door een uitgestrekt bijna geheel dichtgegroeid ven, waar een 5-legsel van de fitis (*Phylloscopus trochilus*) en voorts de overblijfselen van een roerdomp (*Botaurus stellatus*) werden opgemerkt, ging het in de richting van een groepje dennen, waar enkele excursionisten reeds de vorige dag een klapekster (*Lanius excubitor*) broedend hadden aangetroffen. De oude vogel zat opmerkelijk vast op zijn 5-legsel en kon bij het opvliegen goed door de aanwezigen worden waargenomen. Op eenigen afstand kon het doen en laten van dezen vogel nog eenigen tijd in den kijker worden genomen.

Typeerend voor het afwisselend karakter van het terrein was, dat eenige honderden meters van dit broeddomicilie, een horst van de bruine kuitendief (*Circus aeruginosus*) met 4 eieren werd aangetroffen. In een gedeeltelijk ontwaterd ven werd vervolgens de kleine pluvier (*Charadrius dubius*) opgemerkt; een eventueel legsel bleef ondanks geanimeerd zoeken onvindbaar.

Inmiddels verspreidde het gezelschap zich meer en meer en steller dezes, benevens enkele andere leden, zetten de tocht naar nog verder afgelegen vennen voort. Langs een 2-legsel van de kraai (*Corvus corone*), 2-legsel van de wulp (*Numenius arquata*), benevens 4 eieren, welke in de hei

aangetroffen werden en vermoedelijk aan de blauwe kuikendief (*Circus cyaneus*) toebehoorden, werd koers gezet naar een groepje dennen, waarboven een „roofvogel” rondzweefde. Een nest bevond zich in een der boomen en bleek 2 torenvalkeieren (*Falco tinnunculus*) te bevatten; 7 ooievaars (*Ciconia ciconia*) cirkelden onderwijl hoog boven onze hoofden. De aanwezigheid van korhoenders (*Lyrurus tetrix*) werd vastgesteld, maar de broedsels bleken uitstekend verborgen te zijn voor de speurende oogen; een ransuil (*Asio otus*) werd echter opgejaagd, van welke species de volgende dag een grondnest met 3 eieren werd gevonden.

Welgemoed ging het verder naar een ven, waar kans bestond op de aanwezigheid van de pijlstaart (*Anas acuta*). De vogel gaf echter dezen dag geen acte de présence, ondanks het feit dat het geheele terrein minutieus werd afgezocht en enkele heeren, wadende door het kniediepe water, een in het ven gelegen eilandje „afklopten”. De volgende dag werd evenwel het ♀ met jongen waargenomen.

Enkele donsjongen van de wulp (*Numenius arquata*) werden geringd, terwijl een 3-legsel van de tureluur (*Tringa totanus*) en een 5-legsel van de rietgors (*Emberiza schoeniclus*) werden gevonden.

Langzamerhand moest de terugtocht worden aanvaard en over de uitgestrekte heide, waar wulpen (*Numenius arquata*) en op enkele laag gelegen gedeelten grutto's (*Limosa limosa*), kieviten (*Vanellus vanellus*) en tureluurs (*Tringa totanus*) werden waargenomen, ging het linea recta naar het uitgangspunt terug. Bij een tweede 5-legsel van de klapkster (*Lanius excubitor*), op manshoogte in een vliegden, bereikten wij het overige gedeelte van het gezelschap, terwijl tevens hier kennis werd gemaakt met den eigenaar van het landgoed, den heer Baron van Tuyl van Serooskerken.

Enkele leden bezochten nog en passant de tuinen rondom het kasteel, waar een groenling (*Chloris chloris*) met jongen werd gezien. In verband met de ongunstige reisgelegenheid hadden verscheidene leden inmiddels afscheid genomen en ook ondergeteekende moest, teneinde zijn treinverbinding niet te missen, thans onmiddellijk vertrekken.

Een onvergetelijke dag lag achter ons. Het prachtige Brabantsche landschap, met zijn afwisseling aan heiden, bosschen, vennen en weilanden, toonde ons in het korte tijdsbestek een verscheidenheid aan vogels, welke verre onze verwachtingen overtrof. Met genoegen blijven wij dan ook aan het genotene terugdenken.

H. Ruiter.

N.B. Op 15, 16 en 18 Mei werd door een aantal leden een z.g. voor- en na-excursie gehouden.

Op 15 Mei, in het heideterrein en vennen ten oosten van Heeze, werden de volgende legfels gevonden: 1/4 klapkster (*Lanius excubitor*), 1/3 kraai (*Corvus corone*), 1/3 wulp (*Numenius arquata*), $\pm$ 70 nesten van de kapmeuw (*Larus ridibundus*), voornamelijk met 2 of 3 eieren (al deze legfels zijn identiek met die, aangetroffen op 17 Mei); verder werd waargenomen een boomvalk (*Falco subbuteo*) en klein waterhoen (*Porzana parva*) (de-

terminatie van deze laatste soort op de donker ongevlekte bovenzijde). Op 16 Mei in struikterrein ten zuiden van Heeze tusschen Aa en Kleine Aa: op twee plaatsen uitgezogen eieren van de waterral (*Rallus aquaticus*), enkele zingende sprinkhaanrietzangers (*Locustella naevia*), veel blauwborstjes (*Luscinia svecica*), grauwe kuikendief (*Circus pygargus*) en 3 ooievaars (*Ciconia ciconia*) trekkend in oostelijke richting. 's Middags in bosch achter kasteel 2 legsels van de tuinfluiter (*Sylvia borin*) (1/3 en 1/1). Op 18 Mei o.a. een vliegende buizerd (*Buteo buteo*).

Literatuur.

Mr Fr. Haverschmidt, „Faunistisch overzicht van de nederlandsche broedvogels”, met 7 platen en 10 kaarten. Uitg. E. J. Brill, Leiden, 1942. Prijs ingen. f 4.00.

Dit boek is — en wil waarschijnlijk ook niets anders zijn dan — een compileerwerk. Volgens het „woord vooraf” beoogt het „eene samenvatting „te geven van de talrijke gegevens, die na 1925 over de verbreiding van „de broedvogels in Nederland werden verzameld”.

Maar hoewel men meermalen — zooals de schrijver zelf ook al opmerkt — door de vele boomen het bosch niet meer ziet, de opsomming der broedterreinen blijft toch onvolledig.

Zoo wordt o.a. van den bruinen kuikendief gezegd: „Wel het talrijkst in „Centraal Friesland, b.v. in de Oude Venen bij Eernewoude, waar het „aantal broedparen omstreeks 1933 op 8 à 10 werd geschat (Ardea, 23, p. 25)”.

In werkelijkheid broedt deze roofvogel overal in het riet der tallooze groote en kleine meren, moerassen, poelen en plassen van onze daaraan zoo rijke provincie. Ten W. van Leeuwarden vond ik in 1942 twee nesten onder den rook der hoofdstad, 4 bij Tietjerk en Suawoude en 7 in den driehoek Hardegarijp, Roodkerk, Veenwouden.

Ook van andere moerasbewonende soorten (roerdomp, tafeleend, porcelinhoen, waterral, kemphaan, velduil, baardmees) zijn de opgaven, wat Friesland betreft, zéér onvolledig.

De blauwborst broedde in 1930 bij Amstelveen, de oeverzwaluw in 1937 bij Winterswijk, de zwartkoptuinfluiter broedt bij Tietjerk, de boomleeuwerik bij Olterterp. De zwarte roodstaart heeft niet voor het eerst in 1940, maar reeds in 1903 in Friesland gebroed (Lev. Nat., 9, p. 49) en van de watersnip vermeldt prof. van Oort (Ardea, 5, p. 96) een legsel van 4 eieren uit Tongelre (N.Br.) van 4-4-1916.

Ondanks deze kleine omissies geeft het boek ongetwijfeld veel gemak. Tusschen den tekst zijn een tiental zeer overzichtelijke kaarten van het verspreidings(broed-)gebied van even zooveel vogelsoorten ingevoegd, terwijl aan het slot, op 7 platen, een dozijn uitstekende foto's van vogels op of bij hun nest zijn opgenomen.

Het spijt mij zéér, dat de schrijver mij dwingt om in deze bespreking een persoonlijk element te schakelen. Hij twijfelt aan de juistheid van enkele door mij gedane vondsten. Dit is natuurlijk zijn goed recht. Niemand is ten slotte onfeilbaar. En waar deskundigen van naam als wijlen prof. E. D. van Oort en de heer van Pelt Lechner nimmer omtrent die juistheid in dubio hebben verkeerd, kan mij het oordeel van Haver-